

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.01.2009, sp. zn. 25 Cdo 490/2007

Číslo:

Právní věta:

Soud:

Datum rozhodnutí: 01.01.1970

Spisová značka:

Číslo rozhodnutí:

Číslo sešitu:

Typ rozhodnutí:

Hesla: Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci

Předpisy: 58/1969 Sb. § 1 58/1969 Sb. § 4

Druh:

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 109

Předpokladem odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím je příčinná souvislost mezi újmou poškozeného, jakožto následkem, a rozhodnutím, jež bylo pro nezákonnost zrušeno, nikoliv mezi újmou a skutečností, jež byla důvodem, pro který bylo rozhodnutí zrušeno.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. [25 Cdo 490/2007](#))

Okresní soud v Chebu rozsudkem ze dne 31. 3. 2005 uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 648 585 Kč s 10% úrokem z prodlení od 5. 11. 2000 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že opatřením vyšetřovatele ze dne 25. 2. 1998 bylo žalobci sděleno obvinění pro trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele, trestní řízení dospělo do stadia projednávání před okresním a krajským soudem, posléze byla věc vrácena státnímu zástupci k došetření a usnesením Okresního státního zastupitelství v Chebu ze dne 1. 2. 2000 bylo sdělení obvinění pro nezákonnost zrušeno podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. vzhledem k tomu, že je učinil vyšetřovatel, který jako možný svědek byl vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení. Od 2. 3. 1998 do 11. 5. 1998 byl žalobce v pracovní neschopnosti z důvodu depresivního syndromu, toto onemocnění trvalo nejméně do konce roku 1999 a jeho příčinou byla podle znalkyně z oboru zdravotnictví dlouhodobá expozice stresové situaci, kterou představovalo obvinění z trestného činu a následné trestní řízení. Pro toto onemocnění nebyl žalobce schopen dokončit rozpracovanou zakázku (vypracování projektové dokumentace), k níž se zavázal smlouvou o dílo ze dne 7. 11. 1997; jeho odměna jako zhotovitele měla činit 648 585 Kč, proto se domáhá náhrady ušlého zisku. Soud dospěl k závěru, že stát odpovídá za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím podle § 1 odst. 1, 2 a násl. zákona č. 58/69 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným

úředním postupem, neboť byly splněny všechny zákonné podmínky odpovědnosti včetně příčinné souvislosti mezi vznikem škody a sdělením obvinění, jež bylo zrušeno. Přiznal proto žalobci náhradu ušlého zisku ve výši sjednané odměny za zakázku, kterou nemohl uskutečnit.

K odvolání žalované Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 31. 8. 2006 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 638 585 Kč s 10% úrokem z prodlení od 5. 11. 2000 do zaplacení a žalobu ohledně částky 10 000 Kč s příslušenstvím zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a po doplnění dokazování dovodil, že všechny podmínky odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím byly v daném případě splněny. S odkazem na judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu dovodil, že i když sdělení obvinění, jímž se v té době (roku 1998) zahajovalo trestní stíhání, nemělo formu rozhodnutí a obviněný neměl právo podat proti němu opravný prostředek, nárok na náhradu škody způsobené sdělením obvinění se řídí § 1 a násl. zákona č. 58/1969 Sb. Bylo prokázáno, že žalobce se psychicky zhroutil právě v důsledku sdělení obvinění z trestného činu, když více zásadních příčin nebylo ani znalecky zjištěno, a protože nebyl schopen dokončit dílo pro objednatele, přišel o sjednanou odměnu. Odvolací soud provedl dokazování i ohledně podnikatelské činnosti žalobce a přiměřenosti sjednané odměny a zjistil, že smluvená odměna odpovídala tehdejším doporučeným cenám díla, byla dohodnuta v přiměřené výši, objednatel byl solventní, a vzhledem k výši nákladů potřebných na realizaci díla ve výši 10 000 Kč změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu ohledně této částky s příslušenstvím zamítl, a žalobci přiznal částku 638 585 Kč s příslušenstvím.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a podává je z důvodu nesprávného právního posouzení věci (ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.). Za zásadně právně významnou považuje otázku, zda pro odpovědnost státu dle zákona č. 58/1969 Sb. je rozhodná existence příčinné souvislosti mezi právní skutečností, pro níž bylo rozhodnutí orgánu státu shledáno nezákonným, a škodou tímto rozhodnutím způsobenou. Uvádí, že jednou ze tří podmínek pro vznik odpovědnosti státu dle zákona č. 58/1969 Sb. je „objektivní existence příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti (odpovědnostním titulem) jako příčinou a škodou včetně jejího rozsahu jako následkem. Existuje-li více příčin, je třeba vyhodnotit jejich vliv a gradaci ve vztahu ke škodě a prokázat, zda i bez existence protiprávního úkonu by škoda nebyla nastala. Soudům obou stupňů vytýká, že z těchto hledisek nezkoumaly otázku příčinné souvislosti. Poukazuje na to, že žalobce ve výpovědi dne 3. 12. 2003 uvedl, že stresujícími faktory byly u něj sdělení obvinění a úkony v trestním řízení, a z jeho výpovědi ani ze znaleckého posudku nevyplývá, že by příčinou jeho zdravotních obtíží byla nezákonnost probíhajícího trestního stíhání, jak byla konstatována v usnesení Okresního státního zastupitelství v Chebu. Z toho dovolatelka dovozuje, že shledaná nezákonnost opatření o sdělení obvinění nebyla příčinou zdravotních obtíží žalobce. Dále vyslovuje názor, že za nezákonné lze označit jen takové chování orgánu státu, které je výsledkem či výrazem postupu, jímž tento orgán nejednal v souladu se zákonem, byla-li taková nezákonnost procesně upraveným způsobem shledána. Pokud orgány činné v trestním řízení postupovaly „zcela v rámci práv a povinností“, nemůže stát odpovídat za majetkovou újmu. Podle dovolatelky nebyla prokázána příčinná souvislost mezi skutečností, že opatření o sdělení obvinění bylo vydáno osobou vyloučenou z úkonů trestního řízení, a tvrzenou ztrátou na výdělků. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobce ve vyjádření k dovolání poukázal na to, že dovolání není přípustné, neboť dovolatelkou vymezená otázka týkající se příčinné souvislosti není otázkou zásadního právního významu ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. Nejedná se totiž o otázku, která by dosud nebyla řešena, kterou by soudy řešily nejednotně anebo v rozporu s hmotným právem. Nesouhlasí s názory v dovolání o příčinné souvislosti mezi vznikem škody a příčinou nezákonnosti (zrušeného) rozhodnutí. Navrhl, aby dovolací soud dovolání jako nepřipustné odmítl a uložil žalované nahradit žalobci náklady dovolacího řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem ve smyslu ustanovení § 241 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání není

přípustné, a proto je odmítl.

Z odůvodnění: Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu upravuje ustanovení § 237 o. s. ř.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (písm. a/), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (písm. b/), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (písm. c/). Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Dovoláním dotčeným výrokem rozsudku odvolacího soudu byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně co do částky 638 585 Kč s příslušenstvím. Pro posouzení, zdaje rozsudek odvolacího soudu rozsudkem potvrzujícím či měnícím (nesouhlasným) ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 písm. a) o. s. ř., není totiž rozhodující, jak jej odvolací soud označil, ale jak ve vztahu k rozhodnutí soudu prvního stupně vymezil obsah posuzovaného právního vztahu účastníků, případně zda práva a povinnosti účastníků stanovil oproti rozhodnutí soudu prvního stupně odlišně. Závěr, že odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně, nelze tedy vyvozovat jen z formálního označení výroku, nýbrž především z porovnání věcného obsahu rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé a obsahu rozhodnutí soudu prvního stupně (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 1650/2000). V rozsahu, v jakém oproti rozhodnutí soudu prvního stupně byla dovolacím soudem žaloba zamítnuta, pak žalovaná není k dovolání subjektivně legitimována, neboť bylo rozhodnuto v její prospěch. Nejvyšší soud proto podle ustanovení § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. b) o. s. ř. dovolání v tomto rozsahu odmítl.

Přípustnost dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ohledně částky 638 585 Kč s příslušenstvím se řídí ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., podle nějž je dovolání přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění přípustnost dovolání nezakládají – srov. ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř.), a současně se musí jednat o právní otázku zásadního významu.

K otázce příčinné souvislosti je třeba uvést, že příčinná souvislost je především otázkou skutkovou, neboť její existence se v řízení zjišťuje, zatímco právní posouzení příčinné souvislosti spočívá ve stanovení, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být její existence zjišťována. A právě v tomto směru dovolatelka nesouhlasí s právním názorem odvolacího, popř. i nalézacího soudu.

Stát podle zákona č. 58/1969 Sb. odpovídá, mimo jiné, za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, které v řízení trestním, pokud nejde o rozhodnutí o vazbě nebo trestu, vydal státní orgán (srov. § 1 odst. 1 citovaného zákona). Podle § 4 odst. 1 tohoto zákona nárok na náhradu škody nelze uplatnit, dokud pravomocné rozhodnutí, jímž byla škoda způsobena, není pro nezákonnost zrušeno příslušným orgánem. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán.

Předpokladem vzniku objektivní odpovědnosti státu podle ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem, je současné splnění tří předpokladů: 1) zrušení rozhodnutí pro nezákonnost, 2) vznik škody a 3) příčinná souvislost mezi nezákonným rozhodnutím a vznikem škody. Soud v řízení o odpovědnosti státu za škodu není oprávněn sám posuzovat zákonnost rozhodnutí vydaného v jiném řízení. Pojem „nezákonné rozhodnutí“, od nějž je odvozován vznik škody, je legislativní zkratkou pro pravomocné rozhodnutí (popř. rozhodnutí vykonatelné bez ohledu na jeho právní moc – § 4 odst. 2 citovaného zákona), jež bylo příslušným orgánem jako nezákonné zrušeno. Za nezákonné rozhodnutí se považuje i opatření o sdělení obvinění, které bylo (pro nezákonnost) později zrušeno, přičemž v

daném případě se pro přiznání nároku na náhradu škody neuplatní zákonný požadavek na využití opravného prostředku uvedený v ustanovení § 3 zákona č. 58/1969 Sb. (nejde-li o případy zvláštního zřetele hodné, lze nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím přiznat, jen využil-li účastník možnosti podat proti němu odvolání, rozklad, atd.), neboť proti tomuto procesnímu úkonu nebylo možno podle tehdejší právní úpravy podat stížnost.

Nelze přisvědčit námitkám v dovolání, že podmínkou pro vznik odpovědnosti státu je příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti na straně státního orgánu a škodou vzniklou poškozenému. Pro založení odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím není totiž předpokladem porušení nějaké právní povinnosti orgánu státu, nýbrž fakt zrušení rozhodnutí pro nezákonnost. Stejně tak nesprávná je úvaha v dovolání, že škoda musí být vyvolána okolnostmi, jež způsobily, že rozhodnutí bylo příslušným orgánem shledáno nezákonným. Příčinná souvislost musí být totiž dána mezi majetkovou újmou poškozeného, jakožto následkem, a rozhodnutím, jež bylo pro nezákonnost zrušeno, nikoliv mezi újmou a skutečností, jež byla důvodem, pro který bylo rozhodnutí zrušeno. Za nezákonné ve smyslu zákona č. 58/1969 Sb. se považuje to rozhodnutí, jež bylo zrušeno, a z tohoto rozhodnutí se dovozuje újma, a nikoliv z jiných skutečností či z rozhodnutí, kterým bylo zrušeno. Ostatně již v rozsudku ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 453/2001, Nejvyšší soud uvedl, že předpokladem objektivní odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím není otázka charakteru pochybení orgánu, který takové (později zrušené) rozhodnutí vydal, ani otázka případného zavinění. Z hlediska odpovědnosti státu za škodu podle zákona č. 58/1969 Sb. právní názory uvedené v dovolání evidentně nemohou obstát.

Nehledě k tomu, že dovolatelka vychází z nesprávného právního názoru na okolnosti rozhodující pro posouzení příčinné souvislosti, její námitky, že příčinná souvislost nebyla v řízení prokázána, nezakládají přípustnost dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., stejně jako její poukaz na hodnocení některých provedených důkazů. Tyto otázky nejsou otázkami aplikace práva, nýbrž otázkami skutkových zjištění. Uplatněn je tak dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. (rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování), který však přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. nezakládá (srov. např. R 8/1994).

Jelikož odvolací soud posoudil otázku příčinné souvislosti v souladu s hmotným právem i konstantní judikaturou a není důvodu pro závěr, že by napadené rozhodnutí odvolacího soudu mělo po právní stránce zásadní význam, je zřejmé, že dovolání směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není přípustné. Nejvyšší soud proto dovolání žalované jako nepřípustné odmítl podle ustanovení § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř.